

Ulica Krzywa

Choć jej przebieg jest zbieżny z przedwojennym, dzisiejsza ulica Krzywa pozabawiona jest niemal zabudowy, a jej współczesna numeracja nie utrzymuje zasad przeciwległości numeracji parzystej i nieparzystej (numer 1 i 2 znajdują się obok siebie po wschodniej stronie ulicy). Przedwojenna Krzywa 1 była tożsama z Krakowską 7, Krzywa 2 z Krakowską 9, plac przy Krzywej 5 z Rynkiem 16, Krzywa 6 z Augustjańską 8, a Krzywa 11 z Rynkiem 18⁷⁵².

Zdjęcie powojenne, wschodnia pierzeja rynku od lewej Pl. Piłsudskiego 20, 19, 18, 17, 16, parterowy 15, za którym znajduje się słabo widoczny 14, a obok niego, też w podwórzu piętrowy 13, znajdujący się w narożniku tworzonym przez 12 i Krakowską 1, po prawej ulica Krakowska prowadząca do skrzyżowania z Kościuszki, w tle za zabudową rynku nr 12 i 13 prawdopodobnie Krzywa 3 i 4
(źródło: FB Ziemia Olkuska)

⁷⁵² „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 9-10).

Krzywa 3

Według rejestru, właścicielem domu był Lejbuś Wolchendler⁷⁵³, który 27.04.1933 r. wraz z żoną Chaną z domu Rozenberg, wyprowadził się do Strzemieszyc. Do 12.04.1939 r. mieszkał tam szwagier Lejbusia Wulf Rozenberg, który wyprowadził się do Sławkowa, gdzie zamieszkał przy Rynku 10. Jako właścicielka mieszkania figuruje w rejestrze Sura-Chaja Rozenberg, mieszkająca w Olkuszu od urodzenia wdowa na utrzymaniu dzieci, która 27.04.1933 r. też wyprowadziła się do Strzemieszyc.

Rachmil i Estera z domu Zyngier ZILBERGER/ZYLBERBERG oraz córki Perla, Laja i Hinda

Rachmil, syn Berka i Sury z domu Bromer, urodził się 14.06.1899 r. w Książu Wielkim (pow. Miechów), skąd przybył do Olkusza w 1912 r., był handlarzem. Jego żona Estera z domu Zyngier, córka Ksyła i Bajli z domu Zylbersztajn, urodziła się w 1898 r. w Olkuszu. Pobili się 10.11.1917 r. w Olkuszu, ale najstarsza córka Perla urodziła się 16.06.1919 r. w Książu Wielkim, skąd w tym samym roku przybyła do Olkusza. Młodsze dwie córki urodziły się w Olkuszu: 05.04.1920 r. Laja i 27.02.1927 r. Hinda.

W getcie mieszkali przy Ostlandstr. 40, skąd 12.03.1942 r. Perla i Laja wywiezione zostały do obozu pracy, odnotowane na liście kobiet wywiezionych tego dnia z olkuskiego getta pod poz. 113-114⁷⁵⁴.

Los rodziców oraz córek Perli i Hindy jest nieznany. Wojnę przeżyła Laja, odnotowana na powojennym spisie Żydów b. mieszkańców miasta Olkusz przebywających na terenie Dolnego Śląska pod poz. 65⁷⁵⁵.

Przy Augustjańskiej 28 mieszkał brat Rachmila Lewek, a przy Wolbromskiej 1 brat Izrael Mordka. Przy 3 Maja 20 mieszkała siostra Estery Chawa Szafir, przy Augustjańskiej 24 siostra Chana Sura Goldszajn, a przy Krzywej 8 brat Lejbuś Zyngier.

Abram Icek ESTRAJCHER

Abram Icek, syn Lejzora i Rywki z domu Rozenblum, urodził się 30.01.1910 r. w Olkuszu. Do 15.02.1939 r., gdy przeprowadził się na Krzywą 3, mieszkał w domu rodzinnym przy Pocztovej 12.

Abram Icek przeżył wojnę.

⁷⁵³ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-zwie Szoela Rozenberga”, obok którego ręcznie dopisano „Wolhendler Lejbuś” (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 9-10).

⁷⁵⁴ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 99.

⁷⁵⁵ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 166.

Estzeicher, Edit	4.	6. 25	Mukaczowa
Estrajcher, Abram	10.	5. 10	Olkusz
Einzerova, Ilse	9.	2. 26	Praga

Abram Estrajcher na powojennej liście ocalałych Żydów przebywających w obozie Bergen-Belsen Sharit ha-platah Bergen-Belsen, t. I, 1945, s. 10 (<https://www.infocenters.co.il/massuah/multimedia/Docs/pdf/disk20070109/26956.pdf>)

Przy Pocztovej 12 mieszkali rodzice Abrama Icka z jego siostrą i dwoma braćmi, a przy Kościuszki za brat Berek.

W tle za zabudową rynku nr 18 – Krzywa 11, rynku 17 – Krzywa 9 i 7, rynku 16 pusty plac Krzywa 5, rynku 15-12 prawdopodobnie Krzywa 3 i 4 (źródło: zbiory Mariana Kostulskiego, https://przeglad.olkuski.pl/wp-content/uploads/2013/11/emilia_dawny_olkusz_widoki_17.jpg)

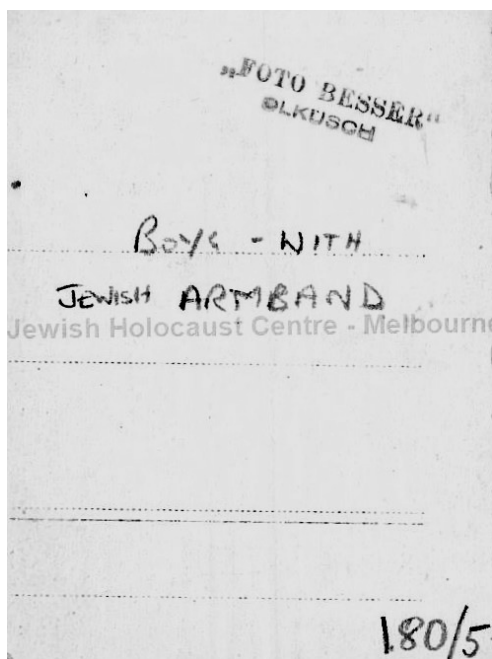
Krzywa 4

Według rejestru, właścicielem domu był mieszkający w nim Zelik Glajtman oraz zmarły 21.01.1937 r. w Olkusz Mosiek-Herszla Grosman⁷⁵⁶, urodzony 13.03.1854 r. w Olkusz, syn Kalmy i Nuchy z domu Szymonowicz, wdowiec na utrzymaniu dzieci, który zamieszkał tam od 09.01.1935 r., przeprowadzając się z Buchowieckiego 8. Przy 3 Maja 2 mieszkała jego córka Szajndla Trajman, z którą mieszkał wcześniej przy Buchowieckiego 8, przy Szpitalnej 42 córka Chana Rozenblum, a przy Buchowieckiego 10 córka Rywka Gutfeld.

⁷⁵⁶ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkusz” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie Tobiasza Glajtmana”, w którym skreślono imię i nadpisano je przez „Pinkusa”, a obok odręcznie dopisano nieczytelną część oraz „Zelik Glajtman” (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 9-10).

Berek i Chaja z domu Glajtman ZILBERSZTAJN/ZYLBERSZTAJN, córki Szyfra-Zysła i Rywka oraz synowie Towia, Wulf-Zajwel, Szulim, Pinkus, Moszek-Hersz i Zysman

Berek, syn Zysmana i Mirli z domu Zyskind, urodził się 10.11.1884 r. w Będzinie, skąd przybył do Olkusza w 1905 r., był handlarzem. Jego żona Chaja z domu Glajtman, córka Arona-Pinkusa i Ruchli-Laji z domu Gertner, urodziła się 14.01.1884 r. w Olkuszu. Pobrali się 17.12.1905 r. w Olkuszu, tu urodziły się ich dzieci: 22.03.1906 r. córka Szyfra-Zysła, 31.10.1907 r. syn Arje-Dawid, 20.08.1911 r. syn Towia, 17.11.1914 r. syn Wulf-Zajwel, 23.08.1916 r. syn Szulim, 21.02.1918 r. syn Pinkus, 06.04.1922 r. córka Rywka, 06.01.1924 r. syn Moszek-Hersz i 10.10.1926 r. syn Zysman. 15.10.1934 r. Arje-Dawid przeprowadził się do Częstochowy.

Zdjęcie chłopców z żydowskimi opaskami wykonane w Olkuszu przez fotografa Bessera, na górze po prawej Wolf Zylbersztajn, a na dole z przodu Tuchmeyer (<https://collections.jhc.org.au>)

Rodzice oraz synowie Arje-Dawid, Wulf-Zajwel, Szulim i Zysman zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżyły córki Szyfra-Zysła i Rywka oraz synowie Towia, Pinkus i Moszek-Hersz.

Pod tym samym adresem mieszkał brat Chaji Zelik Glajtman, przy Krakowskiej 9 siostra Nicha Brukner, a przy Krakowskiej 16 brat Lejbuś.

Zelik i Chana z domu Sztark GLAJTMAN, córka Szyfra oraz synowie Tobiasz i Pinkus

Zelik, syn Pinkusa i Laji z domu Gertner, urodził się 13.03.1886 r. w Olkuszu, właściciel domu, w 1928 i 1929 r. uczestniczył w Walnych Zebraniach członków Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) w Olkuszu spółdzielni z ogr. odpow.⁷⁵⁷. Jego żona Chana z domu Sztark, córka Joska i Rywki z domu Gertner, urodziła się 10.04.1889 r. w Będzinie, skąd w 1908 r. przybyła do Olkusza. Pobrali się 13.01.1909 r. w Będzinie, tu 10.10.1910 r. urodził się ich najstarszy syn Juda-Lejb. Pozostałe dzieci urodziły się w Olkuszu: 14.10.1912 r. syn Moszek, 25.01.1916 r. syn Tobiasz, 05.04.1918 r. córka Szyfra i 14.10.1929 r. syn Pinkus. 04.03.1935 r. Juda-Lejb, nauczyciel języka hebrajskiego, przeprowadził się do Słomnik. 16.09.1936 r. Moszek, niewykwalifikowany robotnik, przeprowadził się na Sławkowską (Buchowieckiego) 8.

26.03.1941 r. Szyfra przeprowadziła się na Żuradzką 3, gdzie zamieszkała jako sublokatorka przy rodzinie Waltmanów, a skąd 15.07.1941 r. powróciła na Krzywą 4. 02.04.1941 r. Szyfra pobrała się w Będzinie z Jakóbem Kaminerem.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy Buchowieckiego 8 mieszkał syn Moszek. Pod tym samym adresem mieszkała siostra Zelika Chaja Zilbersztajn, a przy Krakowskiej 16 brat Lejbuś. Przy Augustjańskiej 4 mieszkała siostra Chany Blima Gertner.

Sora-Laja z domu Szterner AJDELMAN i córka Chawa Dyna z domu Ajdelman ROZENBERG

Sora-Laja z domu Szterner, córka Józefa Jakóba i Gitli z domu Wejnrejb, urodziła się 22.11.1845 r. w Olkuszu, wdowa utrzymująca się z jałmużny. Przy matce mieszkała córka Chawa Dyna z domu Ajdelman, urodzona w 1870 r. Do 27.01.1938 r., gdy przeprowadziły się na Krzywą 4, mieszkały przy Składowej 19.

Sora-Laja zmarła 12.11.1939 r. w Olkuszu. 15.05.1940 r. Chawa Dyna przeprowadziła się na Żuradzką 5, a od 07.09.1941 na pl. Piłsudskiego 21.

Chawa Dyna zamordowana została w czasie wojny, wywieziona do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowana została na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 587⁷⁵⁸.

Przy 3 Maja 28 mieszkała siostra Sory-Laji Szajndla Gutfeld.

⁷⁵⁷ AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40 i wyciąg z protokołu nr 12 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 06.03.1929 r.

⁷⁵⁸ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 136.

**Cywia z domu Kuźnicka GOLDBERG i córka Sura Fajgla
oraz Chawa Gitla WOLHENDLER.**

Cywia z domu Kuźnicka, córka Icyka i Sary Laji z domu Wolchendler, urodziła się 05.04.1867 r. w Wolbromiu, gdzie 25.02.1888 r. pobrała się z Moskiem-Judką. Ich córka Sura Fajgla urodziła się w 1908 r., była robotnicą. Wszyscy troje w 1916 r. przybyli do Olkusza z Będzina i mieszkali przy 3 Maja 66, skąd 30.08.1939 r. matka z córką przeprowadziły się na Krzywą 4. Jako sublokatorka mieszkała z nimi Chawa Gitla Wolhendler, córka Wulfa i Pesli z domu Kuźnickiej, urodzona 15.03.1916 r. w Olkuszu. Początkowo mieszkała z rodzicami i rodzeństwem przy 3 Maja 82, skąd 20.06.1935 r. cała rodzina przeprowadziła się na 3 Maja 26. 28.02.1939 r. Chawa Gitla przeprowadziła się na Krzywą 4.

Ich los jest nieznany.

Przy 3 Maja 66 mieszkał mąż Cywii Mosiek-Judka. Przy 3 Maja 26 mieszkali rodzice Chawy Gitli z jej siostrą i bratem (matka Chawy Gitli była siostrą Cywii).

Krzywa 7⁷⁵⁹

Według rejestru, właścicielem domu był mieszkający w nim Moszek-Joel Hagierman⁷⁶⁰.

**Moszek-Joel i Frymeta z domu Hagierman HAG(I)ERMAN,
córka Małka-Fajgla oraz synowie Icek-Pałył, Abram-Lejb i Szauel-Nusyn**

Moszek-Joel, syn Icka-Pałyła i Małki z domu Frenkiel, urodził się 15.08.1898 r. w Olkuszu, właściciel domu, był nauczycielem chederu. Jego żona Frymeta z domu Hagierman, córka Chenocho-Dawida i Liby z domu Klajner, urodziła się 28.09.1903 r. w Żarkach. Pobrali się 30.06.1923 r. w Żarkach. Ich dzieci urodziły się w Olkuszu: 08.06.1923 r. syn Icek-Pałył, 05.01.1925 r. syn Abram-Lejb, 20.03.1929 r. córka Małka-Fajgla i 02.06.1930 r. syn Szauel-Nusyn.

⁷⁵⁹ Zob. zdjęcie dla adresu Krzywa 4.

⁷⁶⁰ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie Icka Hagermana” (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 9-10).

Moszek-Joel Hagierman podczas „krwawej środy” 31.07.1940 r. (źródło: eBay.pl, nr 360035006419)

Moszek-Joel był ofiarą szczególnego znęcania w trakcie „krwawej środy” 31.07.1940 r., zdjęcia czego stały się jednym z najbardziej znanych symboli antysemitycznych przestępstw niemieckich.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny, rodzice oraz synowie Abram-Lejb i Szauel-Nusyn wywiezieni zostali do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 534-537⁷⁶¹.

Pod tym samym adresem mieszkała siostra Moszka-Joela Sura-Fajgla Najman.

Berek GROSMAN i Jankiel GROSMAN

Berek, syn Szmula i Gieli z domu Lewkowicz, urodził się 03.09.1870 r. w Olkuszu, wdowiec, był kupcem. Przy ojcu mieszkała córka Berka i Brajdl z domu Lengner Czarna, urodzona 19.05.1903 r. w Olkuszu. Przy bracie mieszkał Jankiel, urodzony w 1879 r. 24.06.1938 r. Czarna przeprowadziła się na Daszyńskiego 16.

Jankiel zmarł 27.11.1940 r. w Olkuszu.

Berek zamordowany został w czasie wojny, wywieziony do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowany został na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 263⁷⁶².

⁷⁶¹ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 135.

⁷⁶² K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 129.

Przy Szpitalnej 16 mieszkała siostra Berka i Jankiela Ruchla-Laja Oliwa oraz brat Josek Grosman. Mieszkała tam także córka Berka Czarna, która od 28.07.1941 r. zamieszkała przy Rynku 18.

Sura-Fajgla z domu Chagierman NAJMAN, córki Gitla-Małka i Ruchla-Chana oraz synowie Josek-Lejb, Icek-Pałył i Dawid-Szymon

Sura-Fajgla z domu Chagierman, córka Icka-Pałyła i Małki z domu Frenkiel, urodziła się w kwietniu 1897 r. w Olkuszu, wdowa po Alterze/Alterze-Chilu, synu Mordki-Mendla i Chawy-Rykli z domu Fiszel, urodzonym 24.05.1897 r. w Będzinie, skąd przybył do Olkusza w 1917 r., właścicielu domu, rabinie, z którym pobrali się 15.07.1924 r. w Olkuszu. Tutaj urodziły się ich dzieci: 10.03.1919 r. syn Josek-Lejb, 05.08.1922 r. syn Icek-Pałył, 15.06.1925 r. córka Gitla-Małka, 10.06.1930 r. córka Ruchla-Chana i 21.03.1932 r. syn Dawid-Szymon. Alter-Chil zmarł 09.09.1937 r. w Olkuszu.

Prawdopodobnie Josek-Lejb Najman podczas „krwawej środy” 31.07.1940 r.
(źródło: eBay.pl, nr 360035013524)

Prawdopodobnie Josek-Lejb był wraz ze swym wujkiem Moszkiem-Joelem Hagermanem ofiarą szczególnego znęcania w trakcie „krwawej środy” 31.07.1940 r. Josek-Lejb zmarł 18.07.1941 r. w Olskuszu.

Sura-Fajgla z córkami i synem Ickiem-Paulem zamordowani zostali w czasie wojny. Los Dawida-Szymona jest nieznan.

Pod tym samym adresem mieszkał brat Sura-Fajgli Moszek-Joel Hagerman.

Moszek-Nuchim i Brandla z domu Blajfarb/Brajferd GROSMA

Moszek-Nuchim, syn Fajwela i Ruchli Laji z domu Blajwos, urodził się 17.02.1872 r. w Olskuszu, był kupcem. Jego żona Brandla z domu Blajfarb/Brajferd, córka Gecla i Ruchli z domu Wildman, urodziła się 11.08.1871 r. we Włodowicach (pow. Zawiercie), skąd w tym samym roku przybyła do Olskusa. Tutaj urodziły się ich córki: 05.06.1910 r. Nacha i 10.01.1916 r. Zysla. 17.12.1933 r. w Olskuszu Nacha pobrała się z Izraelem i 16.01.1934 r. przeprowadziła się do Dąbrowy Górniczej. 26.06.1939 r. Zysla przeprowadziła się do Dąbrowy Górniczej.

Moszek-Nuchim zmarł 30.06.1940 r.

Los Brandli jest nieznan.

Przy Bóźnicznej 2 m. 3 mieszkał brat Moszka-Nuchima Jankiel.

Jakób i Estera z domu Szafir SZPRING(I)ER/SZPRYNGER, córka Chana i syn Józef

Jakób, syn Icka i Chany z domu Winer, urodził się 15.08.1900 r. w Wolbromiu, skąd w 1910 r. przybył do Olskusa, był furmanem. Jego żona Estera z domu Szafir, córka Icka-Majera i Sura z domu Szpringer, urodziła się w 1902 r. w Gorenicach i w tym samym roku przybyła stamtąd do Olskusa. Pobrali się 04.03.1926 r. w Olskuszu, tutaj urodziły się ich dzieci: 04.01.1927 r. syn Dawid, 19.07.1928 r. syn Józef i 12.06.1937 r. córka Chana. Dawid zmarł 20.06.1935 r. w Olskuszu.

Ich los jest nieznan.

Krzywa 8

Rejestr nie wskazuje właściciela, natomiast wykaz nieruchomości położonych w Olkuszu z 1935 r. posiada maszynowy zapis „S-wie Tobiasza Erlicha i Dafner”⁷⁶³.

Chaim-Mordka BLUMENFELD

Chaim-Mordka, syn Hersza i Fajgli z domu Kerner, urodził się 05.01.1909 r. w Sułoszowej, skąd w 1912 r. przybył do Olkusza, był krawcem. Razem z nim mieszkała jego matka oraz dwie siostry Ruchla i Marjem, które 15.01.1938 r. przeprowadziły się na Augustiańską 1.

Jego los jest nieznany.

Przy Augustiańskiej 1 mieszkała matka Chaima-Mordki oraz jego siostra Marjem, a przy Mickiewicza 6 siostra Ruchla i brat Nuchym.

Lejbuś i Sura-Gitla z domu Dafner ZYNG(I)ER, córka Małka oraz synowie Rubin i Mordka-Hersz

Lejbuś, syn Ksyła i Bajli z domu Zyngier (raczej Zylbersztajn), urodził się 01.11.1883 r. w Olkuszu. Jego żona Sura-Gitla z domu Dafner, córka Dydji i Rywki Chaji z domu Kerner, urodziła się 20.01.1882 r. w Wolbromiu. Pobrali się 03.09.1902 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich mieszkające z nimi dzieci: 27.02.1912 r. bliźnięta córka Małka i syn Rubin, a 01.08.1914 r. syn Mordka-Hersz. Obaj synowie byli buchalterami. Mordka-Hersz mieszkał pod tym adresem jako główny lokator, prawdopodobnie po przybyciu z Sosnowca i do 30.06.1935 r., gdy wyjechał do Sosnowca. 27.04.1936 r. przybyła do nich z Będzina siostrzenica Sara Dafner i mieszkała z nimi do 22.03.1937 r., gdy wróciła do Będzina. 18.01.1938 r. Mordka-Hersz przeprowadził się do Łodzi, skąd powrócił 09.05.1939 r.

Singer Mortha.

Podpis Mordki-Hersza Zyngera na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: <http://polska1926.pl/karty/16396>)

17.12.1941 r. w Sosnowcu Małka pobrała się z Kalmanem-Israelem Gotfrydem.

Rodzice, córka i syn Mordka-Hersz zamordowani zostali w czasie wojny. Los Rubina jest nieznany.

⁷⁶³ Nad imieniem Tobiasza dopisano odręcznie „Jankiel”, a obok nazwiska Dafner „Dydja” ze strzałką i dopiskiem „Zyngier”, „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 10).

Do 20.03.1936 r., gdy przeprowadził się do Grodźca, przy Krakowskiej 6 mieszkał syn Moszek-Chil. Przy Krzywej 3 mieszkała siostra Lejbusia Estera Zilberger, przy Augustjańskiej 24 siostra Chana Sura Goldszajn, a przy 3 Maja 20 siostra Chawa Szafir. Przy Bóżnicznej 7 m. 1 mieszkała matka Sury-Gitli, przy pl. Piłsudskiego 22 brat Rubin, a przy Buchowieckiego 10 siostra Szymcha Rapoport.

Rafał-Aron i Laja z domu Erlich BERKOWICZ, córka Kajla oraz synowie Mordka-Hersz, Ksyl, Chaim i Jakób Majer

Rafał-Aron, syn Szymśi i Chaji z domu Grajcar, urodził się 14.02.1901 r. w Olkuszu, był kupcem. Jego żona Laja z domu Erlich, córka Tobjasza-Chaima i Ruchli z domu Zylbersztejn, urodziła się 02.02.1898 r. w Olkuszu. Rafał-Aron przybył do Olkusza w 1922 r. z Porąbki (gm. olkusko-siewierska, pow. Będzin). Pobrali się 29.11.1923 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich dzieci: 30.01.1924 r. syn Mordka-Hersz, 12.12.1925 r. syn Ksyl, 17.04.1928 r. syn Chaim, 23.05.1930 r. syn Jakób Majer, nieznana z daty urodzenia córka Ruchla i 11.10.1936 r. córka Kajla. Ruchla zmarła 22.10.1937 r. w Krakowie.

Ich los jest nieznany.

Przy Krakowskiej 10 mieszkała matka Rafała-Arona z jego siostrą i bratem. Przy 3 Maja 93 mieszkał brat Laji Herszel, przy Pocztovej 2 brat Lejbuś-Gecel, przy Krakowskiej 4 brat Jankiel, przy Bóżnicznej 22 m. 3 brat Chil, a przy Augustjańskiej 1 m. 4 siostra Gołda Kestenberga.

Chil i Tauba z domu Weksberg KWALCWASER oraz córki Bajla i Rajzla

Chil, syn Majera i Bajli z domu Estrajcher, urodził się 29.09.1881 r. w Książu Wielkim, do Olkusza przybył w 1924 r. ze Skały, był niewykwalifikowanym robotnikiem-wyrobnikiem. Jego żona Tauba z domu Weksberg, córka Jakuba-Nusyna i Chaji z domu Hercer, urodziła się 20.11.1895 r. w Olkuszu. Pobrali się 14.05.1925 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich córki: 21.07.1925 r. Bajla i 15.05.1929 r. Rajzla.

01.03.1940 r. przeprowadzili się na 3 Maja 7. W getcie mieszkali przy Ostlandstr. 18, skąd 12.03.1942 r. Bajla wywieziona została do obozu pracy, odnotowana na liście wywiezionych tego dnia kobiet pod poz. 54⁷⁶⁴.

Matka i córka Rajzla zamordowane zostały w czasie wojny, wywiezione do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowane zostały na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 380-381⁷⁶⁵. Los Chila jest

⁷⁶⁴ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 98.

⁷⁶⁵ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 132.

nieznany. Wojnę przeżyła Bajla, odnotowana na powojennym wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 60⁷⁶⁶.

Przy Parczewskiej 3 mieszkał brat Chila Ajzyk.

Krzywa 9⁷⁶⁷

Według rejestru, właścicielką domu była zmarła w 1939 r. Marja-Chawa Zelinger⁷⁶⁸.

Nuchim-Szlama, Estera-Sura i Jakób-Lipa SZARF

Cała trójka była mieszkającymi przy babce wnuczkami właścielki domu Marji-Chawy Zelinger, córki Wulfa i Bajli-Gitli z domu Sikman, urodzonej 01.04.1866 r. w Olkuszu, wdowy, która zmarła 18.05.1939 r. w Olkuszu. Dzieci Abrama i Chany (J)entli z domu Zelinger: Nuchim-Szlama urodził się 08.10.1907 r. w Miechowie, skąd w tym samym roku przybył do Olkusza, Estera-Sura urodziła się w 1910 r. w Olkuszu, podobnie jak urodzony 02.10.1912 r. Jakób-Lipa.

Podpis Jakóba-Lipy Szarfa na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: <http://polska1926.pl/karty/16419>)

Ich los jest nieznany.

---

⁷⁶⁶ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 163.

⁷⁶⁷ Zob. zdjęcie dla adresu Krzywa 4.

⁷⁶⁸ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „Szmul Zelinger” z odręcznym dopiskiem „S-wie” i dodaniem końcówki „a” do imienia i nazwiska, a następnie dopiskiem „chawa” (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 10).

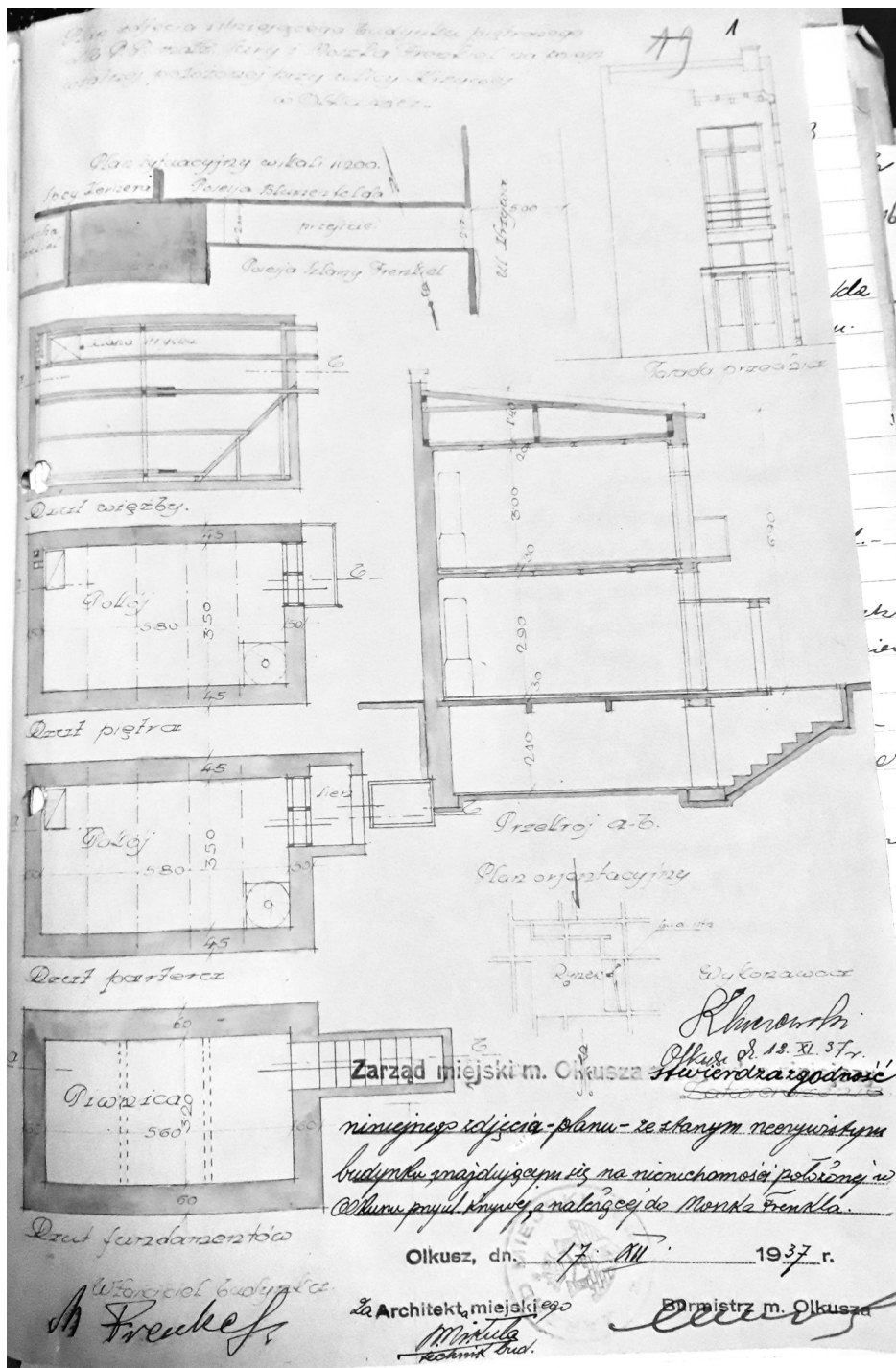

Od lewej północna (prawa część) jasnego budynku to prawdopodobnie Krzywa 11a, w głębi pl. Piłsudskiego 18, 19 i z prawej nieotynkowany 20 („Batorówka”), Augustjańska 2, Olkusz, 1934 r. (NAC, sygn. 3/1/0/9/4498, Koncern Ilustrowany Kurier Codzienny - Archiwum Ilustracji)

Krzywa 11a

Rejestr nie wskazuje właściciela, natomiast wykaz nieruchomości położonych w Olkuszu z 1935 r. posiada dopisany odręcznie zapis z numerem 11a „Moszek Frenkiel, s. Symchy”⁷⁶⁹.

⁷⁶⁹ „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 10).

Plan budynku przy Krzywej na nieruchomości Moszka Frenkla z 17.12.1937 r. (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/384, k. 1)

**Moszek i Sara z domu Cyzner FRENKIEL, córki Udla, Fajgla i Chana
oraz synowie Pinkus, Izrael-Icek i Szyja**

Moszek, syn Szymchy i Szpryncy z domu Fajgenblat, urodził się 14.01.1882 r. w Olkuszu. Jego żona Sara z domu Cyzner, córka Salamona i Udli z domu Glajtsman, urodziła się 03.06.1878 r. w Chrzanowie, skąd przybyła do Olkusza w 1907 r. Pobrali się 04.03.1926 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich dzieci: 15.01.1908 r. syn Szlama-Chil, 25.07.1910 r. syn Pinkus, 10.02.1912 r. syn Izrael-Icek, 10.06.1914 r. córka Udla, 10.08.1916 r. córka Fajgla, 04.03.1918 r. syn Chana i 30.05.1920 r. syn Szyja. Do 10.03.1939 r., gdy – prócz Szlamy-Chila – przeprowadzili się na Krzywą 11a, mieszkali przy Augustiańskiej 7 m. 1. Księga adresowa na 1930 r. odnotowuje, że przy Augustjańskiej M. Frenkiel zajmował się wapnem. Tuż po wojnie jego córki, w sądowym wniosku o zwrot przedsiębiorstwa handlowego, sklepu wraz z farbami i pokostem, pisały do olkuskiego sądu: „Od szeregu lat przed wojną rozpoczętą w dniu 1 września 1939 r. ojciec nasz Moszek Frenkiel prowadził własne przedsiębiorstwo handlowe w Olkuszu, a mianowicie sprzedaż farb, pokostów, materiałów budowlanych oraz żelaza, którego lokal sklepowy mieścił się przy ul. Krakowskiej Nr 1 (Róg Rynku). W roku 1941 okupanci niemieccy wyzuli ojca z posiadania tego przedsiębiorstwa, zabrali lokal sklepowy, całe jego urządzenie i wszelkie zapasy towaru, jakie znajdowały się na składzie, ustanawiając swojego zarządcę komisarycznego. Stan taki trwał do czerwca 1942 r. w którym to czasie okupanci, przeprowadzając swą zbrodniczą akcję, mającą na celu wyniszczenie ludności żydowskiej, wywieźli ojca wraz z całą rodziną do obozu koncentracyjnego, a przedsiębiorstwo handlowe przejął tzw. „Auffanggesellschaft”. Przedsiębiorstwo to, przeniesione do Rynku 18, było tuż po wojnie w posiadaniu Spółdzielni Spożywców w Olkuszu.

Podpis Udli Frenkel na liście uczennic siedmioklasowej powszechnej szkoły żeńskiej w Olkuszu w 1926 r.
(źródło: <http://polska1926.pl/karty/30368>)

W getcie mieszkali przy Ostlandstr. 43, skąd 12.03.1942 r. Chana wywieziona została do obozu pracy, odnotowana na liście kobiet deportowanych tego dnia z olkuskiego getta pod poz. 27⁷⁷⁰.

⁷⁷⁰ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 97.

Rodzice, córka Udla i synowie Pinkus i Izrael-Icek zamordowani zostali w czasie wojny, rodzice i Udla wywiezieni zostali do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 731, 733-734⁷⁷¹. Los Szyji jest nieznany. Wojnę przeżyły Fajgla i Chana, odnotowane na powojennym wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 30-31⁷⁷².

Przy Augustiańskiej 7 m. 1 mieszkał syn Szlama Chil. Przy pl. Piłsudskiego 19 mieszkała matka Moszka oraz jego siostra Pesla Fiszel, przy 3 Maja 16 mieszkał brat Icyk-Berek, przy 3 Maja 39 brat Mendel, a przy pl. Piłsudskiego 18 brat Szlama.

---

⁷⁷¹ K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 140.

⁷⁷² K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 163.